

॥ सञ्जय उवाच ॥ व्यतिक्रमोऽयं सुमहंस्त्वया राजन्नुपेक्षितः । समर्थेनापि यन्मोहात् पुत्रस्ते न निवारितः ।
 श्रुत्वा हि निर्जितान् द्यूते पाण्डवान् मधुसूदनः । त्वरितः काम्यके पार्थान् समभावयदच्युतः ।
 द्रुपदस्य तथा पुत्रा धृष्टद्युम्नपुरोगमाः । विराटो धृष्टकेतुश्च कैकेयाश्च महारथाः ।
 तैश्च यत्कथितं राजन् दृष्ट्वा पार्थान् पराजितान् । चारेण विदितं सर्वं तन्मया विदितञ्च ते ।
 समागम्य वृतस्तत्र पाण्डवैर्मधुसूदनः । सारथ्ये फाल्गुनस्याजौ तथेत्याह च तान् हरिः । १८५
 अमर्षितो हि कृष्णोऽपि दृष्ट्वा पार्थास्तथागतान् । कृष्णाजिनोत्तरासङ्गानब्रवीच्च युधिष्ठिरं ।
 या सा समृद्धिः पार्थानामिन्द्रप्रस्थे बभूव ह । राजसूये मया दृष्टा नृपैरन्यैः सुदुर्लभा ।
 यत्र सर्वान्महीपालान् शस्त्रतेजोभयार्दितान् । सबङ्गाङ्गान् सपौण्ड्रान् सचेलद्राविडान्भ्रुकान् ।
 सागरानूपकांश्चैव ये च प्रान्तनिवासिनः । सिंहलान् बर्बरान् खेच्छान् ये च लङ्कानिवासिनः ।
 पश्चिमानि च राष्ट्राणि शतशः सागरान्तिकान् । पल्लवान् दरदान् सर्वान् किरातान् यवनाञ्चकान् । १८६
 हारह्मणांश्च चीनांश्च तुषारान् सैन्धवांस्तथा । जागुडाचमटान्दूणान् स्त्रीराज्यान्तथ तङ्गणान् । कैकेयान्मालवांश्चैव तथा काश्मीर
 कानपि ।

अद्राक्षमहमाहूतान् यज्ञे ते परिवेशकान् । सा ते समृद्धिर्धैरान्ता चपला प्रतिसारिणी ।
 आदाय जीवितं तेषामाहरिष्यामि तामहं । रामेण सह कैारव्य भीमार्जुनयमैस्तथा ।
 अक्रूरगदसाम्वैश्च प्रद्युम्नेनाङ्गकेन च । धृष्टद्युम्नेन वीरेण शिशुपालात्मजेन च ।
 दुर्योधनं रणे हत्वा सद्यः कर्षेच्च भारत । दुःशासनं सौबलेयं यश्चान्यः प्रतियोक्ष्यते । १८७
 ततस्त्वं हास्तिनपुरे भ्रातृभिः सहितो वसन् । धार्तराष्ट्रीं श्रियं प्राप्य प्रशाधि पृथिवीमिमं ।
 अथैनमब्रवीद्राजा तस्मिन् वीरसमागमे । शृण्वत्सु तेषु वीरेषु धृष्टद्युम्नमुखेषु च ।
 ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ प्रतिगृह्णामि ते वाचमिमं सत्यं जनार्दन । अमित्रान्मो महाबाहो सानुबन्धान् हनिष्यसि ।
 वर्षाक्षयोदशादूर्द्ध्वं सत्यं मां कुरु केशव । प्रतिज्ञातो वने वासो राजमध्ये मया ह्ययं ।
 तद्धर्मराजवचनं प्रतिश्रुत्य सभासदः । धृष्टद्युम्नपुरोगास्ते शमयामासुरञ्जसा । १८८
 केशवं मधुरैर्वाक्यैः कालयुक्तैरमर्षितं । पाञ्चालीं प्राङ्गरक्षिष्ठां वासुदेवस्य गृह्णतः ।
 दुर्योधनस्तव क्रोधाद्देवि त्यक्ष्यति जीवितं । प्रतिजानीमहे सत्यं माशुचो वरवर्षिणि ।
 ये स्म तेऽक्षजितां कृष्णे दृष्ट्वा त्वां प्राहसंस्तदा । मांसानि तेषां खादन्तो हसिष्यन्ति वृकदिजाः ।
 पास्यन्ति रुधिरं तेषां गृध्रा गोमायवस्तथा । उत्तमाङ्गानि कर्षन्तो यैः कृष्टाऽसि सभातले ।
 तेषां द्रक्ष्यसि पाञ्चालि गात्राणि पृथिवीतले । क्रव्यादैः कृष्यमाणानि भक्ष्यमाणानि चासकृत् । १८९
 परिरक्षिष्ठाऽसि यैस्तत्र यैश्चापि समुपेक्षिता । तेषामुत्कृत्तशिरसां भूमिः पास्यति शोणितं ।
 एवं बह्विधा वाचस्त ऊचुर्भरतर्षभाः । सर्वे तेजस्विनः शूराः सर्वे चाहवलवणाः ।
 ते धर्मराजेन वृता वर्षादूर्द्ध्वं त्रयोदशान् । पुरस्कृत्योपयास्यन्ति वासुदेवं महारथाः ।

रामश्च कृष्णश्च धनञ्जयश्च प्रद्युम्नसाम्बौ युयुधानभोमौ । माद्रीसुतौ कैकयरारजपुत्राः पाञ्चालपुत्राः सह मत्स्यराजा ।